

Atvinnuvegaráðuneytið

Borgartúni 26

105 Reykjavík

Reykjavík, 19. september 2025

Efni: Umsögn um áform um breytingu á samkeppnislögum

Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi, Samtök ferðaþjónustunnar og Samorka hafa tekið til umsagnar áform um breytingar á samkeppnislögum sem birt voru í samráðsgátt stjórnvalda 5. september sl. Áformað er að endurskoða ýmis atriði, sér í lagi sem varða meðferð samrunamála, í samræmi við ábendingar úr skýrslu Ríkisendurskoðunar um stjórnsýsluúttekt á Samkeppniseftirlitinu. Er m.a. fyrirhugað að gera breytingar á fjárhæð veltumarka tilkynningarskyldra samruna og samrunagjaldi og á ákvæðum um valdheimildir Samkeppniseftirlitsins.

Samtökin fagna hækkun fjárhæðar veltumarka tilkynningarskyldra samruna og telja það vera til bóta ef veltumörkin verða tengd við vísitölu svo að veltumörk vegna mögulegra samruna dragist ekki ítrekað úr annarri verðlagsþróun. Samtökin telja þetta vera jákvætt fyrsta skref en hvetja stjórnvöld þó til þess að ganga enn lengra svo að ákvæði um tilkynningarskylda samruna séu í meira samræmi við það sem þekkist í samanburðarlöndum okkar. Fjárhæð veltumarka í íslenskum lögum má ekki koma í veg fyrir eðlilega hagræðingu í rekstri fyrirtækja og möguleika þeirra til sameiningar til að mæta samkeppni á alþjóðlegum mörkuðum, eða breyttum efnahagsaðstæðum. Mikilvægt er að samkeppnisreglur og -eftirlit taki tillit til jákvæðra efnahagslegra áhrifa af aukinni stærðarhagkvæmni fyrirtækja sem leiðir til lægra verðs og betri þjónustu fyrir neytendur.

Samtökin ítreka að hagsmunir atvinnulífsins felast fyrst og fremst í fyrirsjáanlegu rekstrar- og lagaumhverfi. Skýrar leikreglur sem ekki eru of íþyngjandi auka hagkvæmni í rekstri fyrirtækja sem skapar aukna hagsæld fyrir neytendur. Samtökin hafa lengi talað fyrir því að samkeppnisreglur á Íslandi verði teknar til endurskoðunar og telja fyrirhuguð áform kjörið tilefni til þess að endurskoða tiltekin efnisákvæði samkeppnislaga með aukna skilvirkni og gagnsæi í þágu atvinnulífsins að leiðarljósi. Mikilvægt er að tryggja að samkeppnisreglur hér á landi séu ekki meira íþyngjandi en víðast hvar í Evrópu. Í því samhengi leggja samtökin áherslu á gagngera heildarendurskoðun á samkeppnislögum með virku samráði við atvinnulífið um æskilegt fyrirkomulag löggjafar um samkeppnismál til framtíðar. Á meðal þeirra breytinga sem samtökin hafa áður talað fyrir eru:

- Sameining Samkeppniseftirlitsins og Neytendastofu
- Brottfall ákvæðis um heimild Samkeppniseftirlitsins til íhlutunar án brots
- Brottfall ákvæðis um málskotsrétt Samkeppniseftirlitsins á úrskurðum áfrýjunarnefndar samkeppnismála til dómstóla
- Hækkun heildarveltumarka fyrirtækja vegna heimildar Samkeppniseftirlitsins til að hafa afskipti af samruna, þó svo að hann nái ekki veltumörkum laganna, og lögfesting tímafrests við beitingu ákvæðisins

- Kröfur vegna heimildar Samkeppniseftirlitsins til húsleitar og haldlagningar gagna verði gerðar strangari og ítarlegri
- Breytingar á ákvæðum laganna til að flýta allri málsmeðferð Samkeppniseftirlitsins
- Lögfesta skyldu Samkeppniseftirlitsins til að veita haldbærar og skýrar upplýsingar til málsaðila
- Stjórnvöld fái óháðan aðila til að meta ávinning af fyrirkomulagi gildandi samkeppnisreglna á Íslandi, meðal annars m.t.t. hvort að fyrirkomulag samkeppnisreglna og -eftirlits sé það lýjandi að fyrirtæki veigri sér við að ráðast í lögmætar og hagkvæmar sameiningar. Í því samhengi er einnig rétt að kanna hvort þjóðhagslegt tap eða ávinningur hafi hlotist af íhlutun eða athafnaleysi Samkeppniseftirlitsins sem alla jafna myndi ekki tíðkast í samanburðarlöndum okkar.

Þar að auki vilja samtökin einnig nýta tækifærið til að koma eftirfarandi á framfæri:

- Ekkert stjórnvald hefur eftirlit með eftirfylgni laga um opinber innkaup og er markaðnum því falið eftirlit í formi kæra til kærunefndar útboðsmála. Skilvirk innkaup skila ávinningi og hagræði fyrir hið opinbera og samfélagið í heild sinni. Í því skyni þarf að tryggja að innan stjórnkerfisins sé aðili til þess bær að hafa eftirlit með opinberum kaupendum líkt og hjá nágrannaríkjum. Í Svíþjóð, Finnlandi og Danmörku hefur Samkeppniseftirlitinu verið falið sérstakt hlutverk í tengslum við framkvæmd opinberra innkaupa, þ.m.t. með því að gefa út leiðbeiningar um túlkun og framkvæmd útboðsreglna.
- Með breytingu á lögum um opinber innkaup nr. 64/2024 var kærunefnd útboðsmála settar þrengri skorður við málsmeðferð sína en áður. Samtökin telja nauðsynlegt að tryggja eðlilegt mótvægi við breytingarnar með lögfestingu eftirlits með framkvæmd laganna sem gæti verið á verksviði Samkeppniseftirlitsins.

Samtökin fagna þeirri áherslu á skilvirkni sem birtist í áformaskjali ráðherra, en vilja jafnframt undirstrika mikilvægi þess að fyrirhugaðar breytingar muni í reynd stuðla að því að markmiði þeirra verði náð. Hætt er við að auknar vald- og rannsóknarheimildir Samkeppniseftirlitsins muni leiða til þess að ferli sem nú þegar er þungt í vöfum verði enn tafsamra og þungbærara fyrir fyrirtæki. Í því samhengi vilja samtökin benda sérstaklega á mikilvægi þess að fyrirhuguð ákvæði um stöðvun tímafresta séu skýr og afmörkuð og að gætt verði meðalhófs við beitingu þeirra. Samtökin leggja áherslu á að áformaðar breytingar á valdheimildum séu þannig útfærðar að þær leiði í reynd til aukins gagnsæis og fyrirsjáanleika fyrir samrunaaðila og skýrleika í verklagsreglum. Samtökin ítreka að einfaldar og skýrar samkeppnisreglur skipta sköpum fyrir samkeppnishæfni íslensks atvinnulífs, auka hagkvæmni í rekstri fyrirtækja og bæta þannig hagsmuni neytenda.

Þá vilja samtökin einnig hvetja til þess að áform um hækkað samrunagjald verði endurskoðuð m.t.t. að hækkun fjárhæðar veltumarka er til þess fallin að fækka samrunamálum sem koma á borð Samkeppniseftirlitsins. Það skýtur því skökku við að samrunagjald verði hækkað samhliða breytingum sem eiga að minnka álag á stofnunina.

Að lokum vilja samtökin lýsa sig reiðubúin til frekara samráðs og samtals vegna fyrirhugaðrar lagasetningar.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka atvinnulífsins

f.h. Samtaka iðnaðarins

f.h. Samtaka ferðaþjónustunnar

f.h. Samorku

f.h. Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi